

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ІЛЛЕГАЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

Досліджуються проблеми тінізації в одному з вагомих секторів економіки країни – внутрішній роздрібній торгівлі. Виявлені характерні особливості поширення тіньової економіки в розрізі регіонів країни.

Ключові слова: *тіньова економіка, тіньові операції, іллегальний торговельний сектор, детінізація економіки, протидія корупції.*

Постановка проблеми. Формування у нашій країні економіки ринкового типу, її інтеграція у світове господарство відбувається під впливом глобальних тенденцій з відповідними позитивними та негативними наслідками. Одним із негативних явищ перехідного етапу утвердження ринкових відносин є зростання частки тіньового сектора національної економіки.

Тіньова економіка поширена в усіх сферах економічної діяльності країни: паливно-енергетичній, будівельно-монтажній, агропромислому комплексу, фінансовому секторі, сфері інтелектуальної діяльності, в торгівлі та інших галузях і сферах.

Основним суперечливим явищем у розвитку внутрішньої торгівлі є тінізація її обороту, де значна частка товарних і грошових потоків обертається у «тіні», тобто – не легалізована.

Об'єктивно існує низка чинників іллегалізації торговельної діяльності. Це, зокрема, дисбаланс між платоспроможним попитом і товарною пропозицією, відчутна різниця у розвитку торгівлі в розрізі регіонів країни, особливо у сільській місцевості, наявність нелегалізованого сектора торгівлі, неготовність держави належним чином реалізувати на перехідному етапі соціальні функції, податкове навантаження, відсутність злагодженої системи проведення економічних реформ, корумпованої системи управління в окремих ланках ієрархії управління та інше.

Стан дослідження. Існує чимала кількість теоретичних досліджень тіньового сектора економіки як у зарубіжній, так і вітчизняній економічній і періодичній літературі, де розглядаються основні чинники тінізації економічної діяльності, визначаються основні напрями подолання цих негативних явищ у сучасних умовах.

В Україні проблеми тінізації економіки і корупції досліджували такі вчені як З. Варналій, О.Власюк, В. Бородюк, В. Базилевич, Я. Жа-

ліло, С. Коваленко, В. Попова та інші. Відповідні методи тінізації економічних процесів та фінансові механізми іллегалізації світової економіки досліджувались у працях зарубіжних вчених, зокрема, Дж. Гросмана, Гж. Колодки, Ф. Шнайдера, Ю. Латева, Дж. Патенгіла, Е. Фейга, Дж. Бхаваті, М. Беднарського, Д. Кассела, Г. Колінза, Р. Бромлі та інших.

На особливу увагу заслуговує монографія «Внутрішня торгівля: регіональні аспекти розвитку», яка підготовлена колективом вчених Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського та Львівської комерційної академії.

У цій праці вперше з системних позицій проведений аналіз стану та динаміки змін у системі торговельного обслуговування населення окремих регіонів України, запропонований методичний інструментарій для оцінки ефективності функціонування та розвитку регіональної торгівлі, розглянуто питання легалізації споживчого ринку [3].

Незважаючи на значну кількість робіт у цій галузі знань, на жаль, обмаль комплексних ґрунтовних досліджень теоретико-методичних аспектів іллегалізації економічних процесів у розрізі галузей та секторів економіки і, зокрема, у сфері внутрішньої торгівлі.

Проблемі детинізації обороту мережі торговельних підприємств не приділяється належної уваги, а в окремих публікаціях лише відзначається масштабність сектора нелегалізованої торгівлі, величину якого оцінюють від третини до двох третіх обороту офіційно зареєстрованих суб'єктів роздрібної торгівлі [4].

Виклад основних положень. Відомо, що тіньова економіка існує у всіх країнах світу. За оцінками FATE, обсяги тіньової економіки у високорозвинутих країнах оцінюються на рівні 17% у відношенні до ВВП, у країнах з перехідною економікою – понад 20% і в країнах, що розвиваються – понад 40%. У тіньовому секторі у межах світової економіки, за даними Світового банку, щорічний обсяг тіньової економіки складає 8–10 трлн. дол. [14].

Відповідно до опитування, проведеного журналом «Глобаліст» [13], рівень тіньової економіки для США складає 7,2%, Японії – 9,0%, Великобританії – 10,6%, Франції – 11,8%, Канади – 12,6%, Німеччини – 9,0%. В Росії тіньова економіка оцінюється в 46,6% ВВП, Бразилії – 39,9%, Індії – 23,6% і Китаї – 23,6% [12].

За розрахунками Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, обсяг тіньової економіки в Україні за 2007–2011 перебуває у межах від 28 до 39% [1].

За оцінками міжнародних дослідників цей показник знаходиться на рівні 52,8 – 54,3% [12].

Тіньовий обіг найпоширеніший у таких сферах діяльності, як торгівля, будівництво, нерухомість, транспорт та перевезення, ринку праці, фінансовому секторі, земельних відносинах.

Розглядаючи структуру тіньового сектора, можна дійти висновків, що найбільші його обсяги припадають на сферу торгівлі, що підтверджується дослідженнями як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Так, відповідно до оцінок Всесвітнього економічного форуму, обсяги нелегальної торгівлі у 2009 році становили близько 1,3 трлн. дол. (13–16% всього тіньового сектора), а якість ринків окремих нелегальних товарів та послуг перебували на рівні: підроблених лікарських засобів – 200 млрд дол., фальсифікація електроніки – 100 млрд дол., контрабанда сигарет – 50 млрд дол., торгівля наркотичними товарами – 280 млрд дол. (марихуана – 140, кокаїн – 80, опіум і героїн – 60) [13].

Частка сфери торгівлі у загальному обсязі тіньового сектора Росії становить понад 60%, а на другій позиції – сфера посередницьких послуг – понад 50%, що пов'язується зі значними обсягами готівки, які обертаються в аналізованих сферах [2]. Готівка, як відомо, є одним із вагомих інструментів функціонування іллегального сектора економіки.

В сучасній економічній системі України внутрішня торгівля посідає особливе місце. Являючись багатофункціональною соціально-економічною підсистемою національної економіки, торгівля забезпечує реалізацію споживчої вартості сукупного продукту, функціонування внутрішнього ринку товарів і послуг, розвиток міжрегіональних і міжгалузевих економічних зв'язків. Як вид економічної діяльності торгівля, відповідно до класифікатора видів економічної діяльності (КВЕД), охоплює широкий спектр видів і різновидів торговельної діяльності об'єднаних у 105 класів і підкласів. Вони забезпечують усі стадії процесу купівлі-продажу та визначають нову функціональну модель торгівлі в умовах ринкових відносин [3].

За останні роки в Україні сформувалася якісно нова система торгівлі – ринкова за своєю суттю і функцією та хаотична за характером. Після тривалого спаду, починаючи з 2000 року, спостерігається зростання товарообігу, зрівноваження групи продовольчих і непродовольчих товарів, що відповідає обороту розвинутих країн. Разом з тим, розвиток торгівлі проходить суперечливо та проблематично. Зокрема, відчутним є дисбаланс між платоспроможним попитом і товарною пропозицією, а незначне підвищення доходів населення супроводжується зростанням рівня інфляції. З іншої сторони, низький рівень виробництва споживчих товарів, особливо промислової групи, приводить до експансії імпорту, де його частка в загальних обсягах реалізації непродовольчих товарів становить 45% обороту внутрішньої торгівлі,

а таких груп товарів, як взуття, електротовари, радіотовари, фототовари, трикотажні вироби, годинники – 90% [9].

Незважаючи на те, що в цілому абсолютні показники внутрішньої торгівлі, починаючи з 2000 року, зростають, у регіональному аспекті розвитку спостерігається істотне щорічне скорочення мережі торговельних одиниць в усіх регіонах країни. Відчутною є різниця щодо забезпеченості торговельною площею в територіальному розрізі, в придбанні товарів довготривалого користування, в обсягах товарообороту на одну особу тощо. Відчутна різниця розвитку торгівлі у сільській місцевості, де через об'єктивні і суб'єктивні чинники споживча кооперація, яка була основною торговельною системою на селі, значно втратила свої позиції.

При дослідженні сфери торгівлі у структурному відношенні окремі автори виділяють три основні сектори: організована, неорганізована та нелегалізована торгівля. Організований сектор містить мережу юридичних осіб (підприємств), які здійснюють діяльність з роздрібною торгівлі (тобто офіційний сегмент) і формальний сегмент, який охоплює обсяги продажу товарів на ринках та фізичними особами-підприємцями.

Неорганізований сектор роздрібною торгівлі охоплює мережу торговельних об'єктів підприємств, організацій, основним видом діяльності яких не є торгівля. Йдеться про такі галузі, як промисловість, сільське господарство, зв'язок, будівництво, транспорт та інші, де торгівля розвивається як допоміжний вид діяльності.

Найбільш маловивченим і прихованим у функціональній структурі є нелегалізований сектор торгівлі, до якого належать неформальні ринки, незареєстроване виробництво і напівлегальні об'єкти торгівлі. За різними оцінками, обсяги товарообороту цього сектора сягають від 1/3 до 2/3 обороту офіційно зареєстрованих суб'єктів роздрібною торгівлі [3].

За нашими оцінками, тіньовий товарооборот нелегалізованого сектора складає близько 48,1% від загальної суми тіньового товарообороту та послуг роздрібною торгівлі. Говорячи про тіньовий сектор торгівлі, це поняття нами тлумачиться як: реалізація товарів і послуг на неформальних ринках, незареєстрованими суб'єктами і напівлегальними об'єктами торгівлі (тобто нелегалізований сектор торгівлі), а також приховані обсяги обороту товарів і послуг в організованому і неорганізованому секторах торгівлі.

Для дослідження обсягів тіньового товарообороту нами використаний метод «витрати населення на придбання товарів і послуг – оборот роздрібною торгівлі і послуги» (табл. 1).

**Розрахунок обсягів тіньового товарообороту
у внутрішній торгівлі**

№ з/п	Найменування показників	Одиниці виміру	Роки				
			2005	2007	2009	2010	2011
1.	Оборот роздрібної торгівлі	млрд	174,5	325,1	444,3	541,5	674,7
2.	Роздрібний товарооборот підприємств	млрд	94,3	178,2	231,0	280,9	350,1
3.	Обсяг послуг, реалізованих населенню за видами економічної діяльності (торгівля)	млрд	0,2	0,5	0,5	0,5	0,6
4.	Оборот роздрібної торгівлі та послуги	млрд	174,6	322,6	444,8	542,0	675,3
5.	Витрати на придбання товарів та послуг	млрд	306,8	509,5	712,6	838,2	1024,2
6.	Обсяг тіньового товарообороту та послуг	млрд	132,2	183,9	267,8	296,2	348,9
7.	Відношення «тіньового» товарообороту та послуг до обороту роздрібної торгівлі і послуг	%	75,7	56,5	60,2	54,6	51,7
8.	Обсяги «тіньового» товарообороту в роздрібному товарообороті підприємств	млрд	71,3	100,6	138,9	153,4	180,7
9.	Відношення «тіньового» товарообороту до загальної суми тіньового товарообороту	%	53,9	54,7	51,8	51,7	51,6
10.	Обсяг «тіньового» товарообороту на ринках і фізичними особами-підприємцями	млрд	60,7	82,9	128,3	142,5	167,8
11.	Відношення «тіньового» товарообороту на ринках і фізичними особами-підприємцями до обсягу товарообороту	%	45,9	45,1	46,2	48,1	48,0

Незважаючи на те, що у період 2005–2011 рр. питома вага тіньового товарообороту в обороті роздрібної торгівлі зменшувалася, абсолютне значення тіньового обороту і послуг за цей період фактично збільшилося у 2,6 рази – від 132,2 млрд грн. у 2005 р. до 348,9 млрд грн. – у 2011 р. (рис. 1).

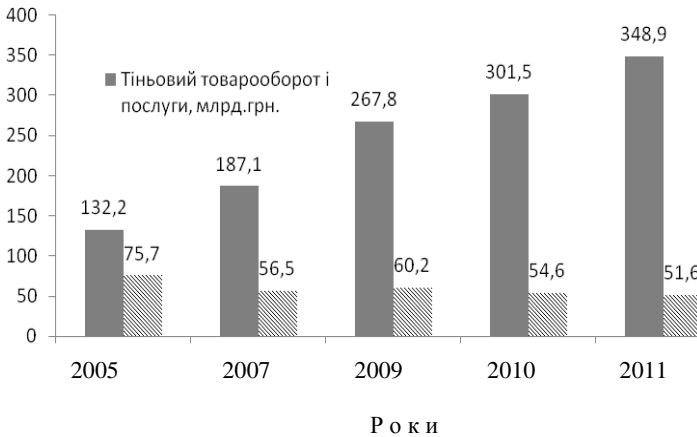

Рис. 1. Динаміка тіньового товарообороту і послуг (млрд грн.) та питомої ваги тіньового товарообороту в обороті роздрібної торгівлі (%) в Україні, 2005–2011 рр.

Найбільш тінізованими регіонами в контексті приховування товарообороту та послуг у 2011 р. були м. Київ (16%), Донецька (8%), Харківська та Дніпропетровська (по 7%), а також Одеська та Львівська (по 6%) області.

На нашу думку, ці регіони пов'язує, насамперед, концентрація потужних корпорацій, у тому числі торговельних, або приналежність регіону до прикордонних областей, що й провокує активізацію тіньового товарообороту.

Групування регіонів України (за допомогою багатовимірного (кластерного аналізу) за показниками тінізації роздрібної торгівлі у 2007 та 2010 рр. підтверджує висловлену вище гіпотезу (див. табл. 1). Зокрема, до числа найбільш тінізованих у 2007 р. увійшли м. Київ (другий кластер), Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Івано-Франківська та Луганська області (шостий кластер), а у 2010 р. до цього переліку увійшли – м. Київ (третій кластер), Дніпропетровська, Донецька, Одеська і Харківська області (п'ятий кластер).

Динаміку тінізації за 2005–2011 рр. із певним застереженням можна простежити в розходженні між зростанням індексу змін реального обсягу ВВП і співвідношенням, облікованим офіційною статистикою обсягів роздрібного товарообороту та витрат населення на купівлю товарів і послуг, а особливо наявним доходом населення на одну особу і витратами населення у розрахунку на одну особу.

**Групування регіонів України за показниками
тінізації роздрібної торгівлі у 2007 та 2010 рр.**

2007 рік			2010 рік		
Область	Номер кластера	Евклідова відстань	Область	Номер кластера	Евклідова відстань
Волинська	1	0,73	Закарпатська	1	2,49
Закарпатська		1,18	Запорізька		3,26
Миколаївська		1,03	Ів.-Франківська		0,86
Сумська		1,50	Київська		2,86
Херсонська		0,32	Луганська		2,64
м. Севастополь		2,41	Миколаївська		1,13
м. Київ	2	0,00	Хмельницька	2,45	
Львівська	3	1,93	Чернігівська	1,87	
Одеська		0,46	АР Крим	2,39	
Харківська	4	2,18	Волинська	2	3,54
АР Крим		1,75	Херсонська		2,14
Житомирська		0,87	м. Севастополь	2,30	
Київська		1,15	м. Київ	0,00	
Полтавська		1,29	Дніпропетровська	2,61	
Хмельницька		1,25	Донецька	3,40	
Чернівецька	5	1,35	Одеська	4	3,23
Чернігівська		1,81	Харківська		1,85
Вінницька	5	1,56	Житомирська	5	0,67
Кіровоградська		0,69	Кіровоградська		1,97
Рівненська		1,34	Полтавська		1,75
Тернопільська		1,29	Рівненська		2,95
Черкаська		0,86	Сумська		1,33
Дніпропетровська		2,52	Тернопільська		1,32
Донецька	6	4,22	Черкаська	6	2,65
Запорізька		3,27	Чернівецька		2,27
Ів.-Франківська		2,97	Вінницька		2,44
Луганська		1,63	Львівська		2,44

Так, за відмічений період роздрібний товарооборот збільшився в 3,8 раза, а витрати населення на купівлю товарів в 3,3 раза, в той час як витрати населення у розрахунку на одну особу перевищують наявний дохід населення на одну особу на 12,2%.

Причому, вплив чинників тінізації товарообороту та послуг у 2007 та 2010 рр. на обсяг ВРП на одну особу, як було виявлено з використанням багатофакторного кроссекшн панельного регресійного аналізу, дещо різнився між собою (рівняння 1, 2).

$$Y_{2007} = 3,34,62 + 1,53x1 - 0,24,x2 - 0,52x3 \quad (1)$$

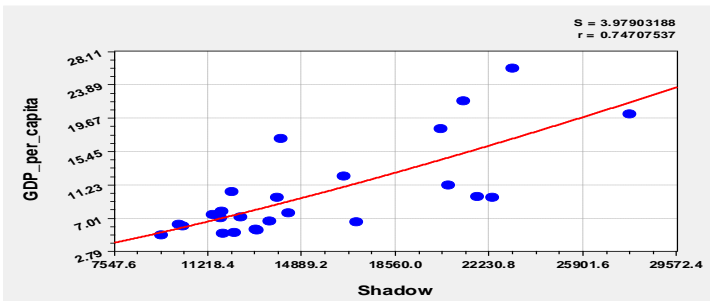
$$R = 0,97; R^2 = 0,92; F(3,23) = 106,65; DW = 2,1,$$

$$Y_{2010} = 1,64 - 0,13x_1 + 0,77x_3 + 0,29x_4 \quad (2)$$

$$R = 0,98; R^2 = 0,95; F(3,23) = 166,43; DW = 2,4,$$

де Y_{2007} та Y_{2010} – відповідно ВРП на одну особу у 2007 та 2010 рр.; x_1 – загальний тінювий товарооборот та послуги (млрд грн.); x_2 – частка тінювого товарообороту до обороту роздрібною торгівлі (%); x_3 – частка тінювого товарообороту в роздрібному товарообороті підприємств (%); x_4 – частка тінювого товарообороту на ринках (%).

Зокрема, у 2007 році доведено, що найістотніший обернено пропорційний вплив у цьому контексті було виявлено щодо тінізації товарообороту підприємств (коефіцієнт регресії становить -0,5) та частки тінювого товарообороту до обороту роздрібною торгівлі (-0,24), а у 2010 р., як не парадоксально може видатися на перший погляд, показники тінізації товарообороту підприємств та торгівлі на ринках здійснювали прямо пропорційний вплив (відповідні коефіцієнти регресії становили 0,76 та 0,28). Хоча у цьому випадку не слід стверджувати про позитивний вплив тінювого сектора на розвиток економіки, як часто можна почути особливо зі сторони політиків та державних службовців, оскільки йдеться про зростання не реального, а номінального валового регіонального продукту. Тим більше, як доведено нами у попередніх дослідженнях, частково позитивний вплив тінювого сектора носить короткостроковий характер і в майбутньому загрожує економічній безпеці держави. В умовах же 2011 р. в Україні взагалі не прослідковується зв'язок між рівнем тінізації роздрібною торгівлі та обсягом ВРП на одну особу (рис. 2, рівняння 3), як доведено нами з використанням інструментарію нелінійного програмування.

$$Y = 3,16 \times x^{1,31}, R = 0,74; S = 3,97 \quad (3)$$

де x – рівень тінізації роздрібною торгівлі.

Рис. 2. Зв'язок між рівнем тінізації роздрібною торгівлі та обсягом ВРП на одну особу

Наведений аналіз доцільно доповнити методом огортаючих даних (DEA), який у даному випадку дає можливість прослідкувати ефективність використання тінювих коштів для максимізації ВРП на одну особу (цей показник розглянуто як «вихід»). За «входи» взято показники тінзації роздрібною торгівлі в Україні у 2010 р. Модель орієнтована на максимізацію виходу (рис. 3). Максимально ефективна ситуація прослідкуватиметься в регіоні, де коефіцієнт ефективності дорівнює одиниці. Відповідно, чим більше показник відрізняється від одиниці, тим менше ефективно використовуються тінюві кошти суб'єктами господарювання.

Як видно з рисунка 3, найбільш ефективно тінюві кошти освоюються у Тернопільській області (причому лише у цій одній області коефіцієнт ефективності дорівнює одиниці), а найменш ефективно – в Одеській, Харківській та Львівській областях (відповідні коефіцієнти дорівнюють 15,4; 17,6; 20,7). Таким чином, доходимо висновку, що подальше культивування тінювого сектора загрожує безпеці соціально-економічних систем регіонів України.

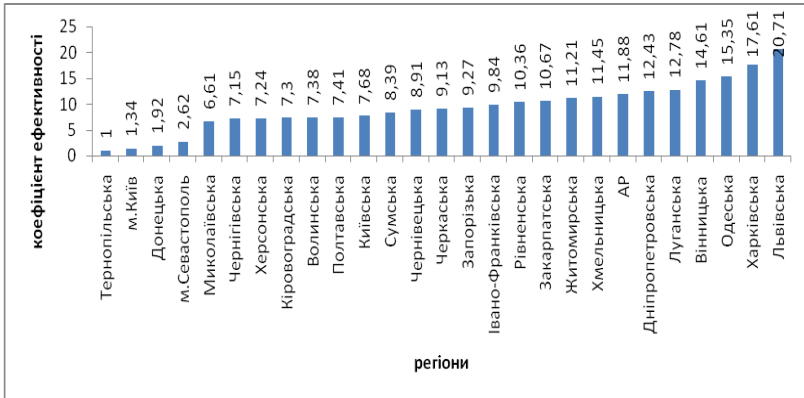

Рис. 3. «Ефективність» використання тінювих коштів для роздрібного товарообороту для максимізації ВРП в Україні у 2010 р. (метод огортаючих даних)

Висловлену тезу можна підтвердити також виявленням співвідношення між рівнем тінзації товарообороту та кількістю зареєстрованих суб'єктів господарювання в Україні у 2010 р., що було здійснено з допомогою як лінійного (рис. 4а), так і нелінійного (рис. 4б) програмування.

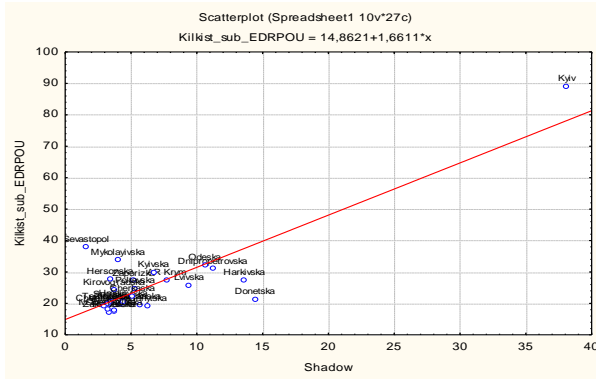

Рис. 4а. Лінійне програмування

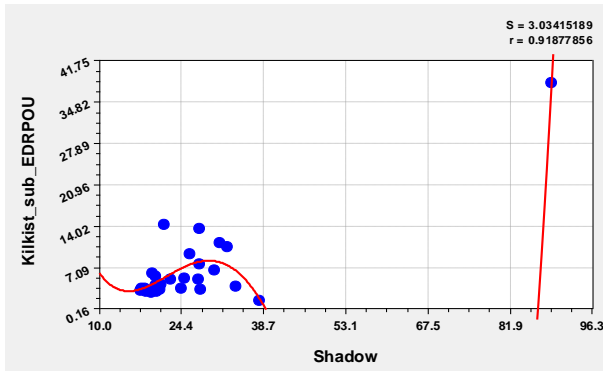

Рис. 4б. Нелінійне програмування

Рис. 4. Співвідношення між рівнем тінізації роздрібно́го товарообороту та кількістю суб'єктів господарювання в регіонах України, 2010 р.

Дане співвідношення в Україні у 2010 р. можна описати з використанням поліноміальної залежності четвертого ступеня (рівняння 4). При цьому дана модель дає підстави спрогнозувати, що кількість суб'єктів господарювання у розрахунку на тисячу осіб при рівні тінізації роздрібно́ї торгівлі, що складає 40% від офіційного товарообороту, зменшиться на 1,6 підприємств, при рівні 50% – на 29,4; при 60% – на 66,5; при рівні 70% – на 90,8 підприємств.

Таким чином, доводимо, що теза про вірогідний позитивний вплив тінізації економіки не знаходить свого підтвердження в умовах вітчизняної економіки.

$$Y=43,9-6,98x+0,40x^2-0,008x^3+5,59x^4, \quad (4)$$

$$R=0,91; S=3,04$$

де x – рівень тінізації роздрібної торгівлі.

Висновки. Оцінюючи загалом позитивно сучасний стан внутрішньої торгівлі, варто зробити наступні висновки:

- внутрішня торгівля розвивається та функціонує в межах принципової нової моделі – ринкової за суттю, функціональною за характером і багатофункціональною за структурою;

- у системі національної економіки торгівля розвивається випереджальними темпами і характерним для неї є стійке зростання.

Разом з тим, у галузі торгівлі накопичуються негативні явища, протиріччя і диспропорції, що знижують рівень її соціально-економічної ефективності та конкурентоспроможності. На особливу увагу заслуговує нелегалізований сектор торгівлі, який у сфері роздрібної торгівлі складає близько 32%.

У внутрішній роздрібній торгівлі досить помітним є тіньовий товарообіг. Серед основних напрямів детінізації торговельної сфери визначимо такі:

- розробка «Загальнодержавної програми легалізації оптової та роздрібної торгівлі та її розвитку як бюджетоформуючої галузі економіки країни;

- виявлення напівлегальних фінансово-промислових угруповань та ліквідація протизаконних схем іллегалізації капіталу;

- реальне і радикальне спрощення погоджувальних та дозвільних процедур щодо здійснення підприємницької діяльності;

- запровадження податкових стимулів для нагромадження та інвестування коштів в інноваційний сектор юридичними особами, які пропонуються надавати за фактичними результатами діяльності;

- реалізація державної програми щодо функціонування платіжних систем та розвитку безготівкових розрахунків, забезпечення прискореного розвитку національної системи масових електронних платежів, завершення переходу на безготівкову форму виплати заробітної плати всіма організаціями та підприємствами незалежно від форми власності;

- активізувати реалізацію Концепції подолання корупції в Україні, яка є одночасно і передумовою, і наслідком тіньової економі-

ки, здійснюючи обслуговуючу, правозахисну і супровідну функцію відносно тіньового сектора;

– запровадження практики обов'язкового щорічного подання податкових декларацій усіма фізичними особами, яка є характерною для багатьох розвинутих країн;

– подальше збільшення рівня непрямих податків на алкогольні, тютюнові вироби та мастильно-паливні матеріали з метою контрабандного вивозу цих товарів до сусідніх країн, що спричинено істотними відмінностями щодо ціни цих товарів в Україні та країнах, які є торговельними партнерами;

– легалізація споживчого ринку шляхом майнової люстрації споживчих витрат як обов'язкове підтвердження легального походження капіталу, що витрачається на купівлю товарів, вартість яких перевищує встановлену суму (наприклад, більше 5 тис. дол. США).

1. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрями подолання. Аналітична доповідь. – К.: НІСА, 2011. – 31 с.

2. Економіка і право. Теневая экономика: учеб. пособие для студентов вузов / [Н.Д. Эриашвили, Н.В. Артемьева. – 3-е изд., перероб. и доп.]. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. – 448 с.

3. Внутрішня торгівля: регіональні аспекти розвитку: монографія / за ред. О.О. Шубіна, Я.А. Гончарука. – Донецьк–Львів: Дон. НУЕТ, 2007.

4. Гончарук Я.А. Вплив тіньового сектора та корупції на економічні системи / Я.А. Гончарук, М.І. Флейчук // Економіка прогнозування. Науковий журнал. – 2009. – № 2. – С. 7–22.

5. Гончарук Я.А. Взаємозв'язок тіньової економіки та корупції в Україні / Я.А. Гончарук, А.І. Мокій, М.І. Флейчук // Вісник Донецького університету. Серія В. Економіка і право. – 2008. – № 1. – С. 7–17.

6. Гончарук Я.А. Економічна безпека України в умовах глобальної фінансової дестабілізації / Я.А. Гончарук, М.І. Флейчук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. – Львів, 2009. – Вип. 1. – С. 21–36.

7. Гончарук Я.А. Неформальна тіньова економіка як складова іллегального сектора економіки України / Я.А. Гончарук, М.І. Флейчук // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. – Львів, 2010. – С. 29–44.

8. Флейчук М.І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації: монографія / М.І. Флейчук. – Львів: ПП «АРАП», 2008. – 660 с.

9. Україна у цифрах у 2011 році. Статистичний збірник / за ред. Олександра Григоровича Осауленка. – К., 2012. – 251 с.

10. Статистичний щорічник України за 2010 р.: збірник / за ред. О.Г. Осауленка; відп. Н.П. Павленко. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2011. – 560 с.

11. Статистичний щорічник України за 2007 рік: збірник / за ред. О.Г. Осауленка; відп. П.П. Забродський. – К., 2008. – 572 с.

12. Опитування на ринку журналом «Глобаліст»: Король тіньової економіки. 26.04.2010.

13. Global Risks Report 2011/ An initiative of the Risk Responce Network. January 2011 / World Ekonomic Forum. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://riskreport.Weforum.org/global.risks_2011/pdf.

14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inf.org>.

Гончарук Я.А., Флейчук М.И. Региональные аспекты иллегализации внутренней торговли.

Исследуются проблемы тенизации в одном из весомых секторов экономики страны – внутренней розничной торговле. Определены характерные особенности распространения теневой экономики в разрезе регионов страны.

Ключевые слова: теневая экономика, теневые операции, иллегальный торговый сектор, детенизация экономики, противодействие коррупции.

Goncharuk Y.A., Fleychuk M.I. Regional aspects of illegalization of internal trade.

The problems of shadowing in one of the important sectors of the state economy – domestic retail of trade is analyzed. The distinctive features of the spread of the shadow economy in the regions of the country are revealed.

Key words: shadow economy, shadow operations, illegal trade sector, deshadowing of economy, fighting against corruption.

Стаття надійшла 12 листопада 2012 р.

УДК 336.71:343.35](043.5)

О.В. Горалько

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В БАНКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Досліджується діяльність банківського сектора з протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом. Аналізується відповідність забезпечення аналітичної інформації комерційними банками нормативно-правовій базі регулювання питання щодо протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом. Визначаються основні недоліки поточної системи протидії легалізації незаконних доходів в Україні та пропонуються шляхи їх усунення.

Ключові слова: банківська діяльність, фінансовий моніторинг, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, первинний фінансовий моніторинг, суб'єкти фінансового моніторингу.